

KONCEPCIA V ODBORE SÚDNE LEKÁRSTVO

Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky

Číslo : 17570-1/2006-OZS

Dňa : 19.6.2006

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky podľa § 45 ods.1 písm. a) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vydáva túto koncepciu:

1. Náplň zdravotnej starostlivosti v odbore

1.1. Náplň a hlavné úlohy starostlivosti v odbore, vymedzenie činnosti

Súdne lekárstvo je medicínsky odbor, ktorý vo svojej činnosti zisťuje príčiny smrti u náhlych a neočakávaných úmrtí a úmrtí bez známej príčiny smrti, ako aj u neočakávaných úmrtí v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a tým vykonáva dohľad nad kvalitou poskytovania zdravotnej starostlivosti. Zaoberá sa zisťovaním a posudzovaním účinkov násilia na ľudský organizmus, zisťuje príčinu a mechanizmus smrti u násilných úmrtí. Poskytuje tak objektívne podklady pre analýzu príčin úmrtí a hodnotenie zdravotného stavu populácie. Aktívne prispieva k zvýšeniu kvality diagnostiky a zlepšeniu liečebno-preventívnej starostlivosti, najmä pri prevencii náhlych úmrtí z chorobných príčin a smrteľných úrazov. Poskytuje podklady pre riešenie medicínsko-právnych otázok, osobitne pri podozrení z pochybenia v diagnostických alebo liečebných postupoch, čím prispieva k zvyšovaniu kvality poskytovanej zdravotnej starostlivosti a k zvyšovaniu zodpovednosti pri výkone povolania zdravotníckeho pracovníka.

Podieľa sa na analýze príčin, na prevencii a represii negatívnych spoločenských javov (trestných činov proti životu a zdraviu a iných násilných skutkov proti osobám, samovražednosti, závislosti na alkohole a iných psychoaktívnych látkach, dopravnej nehodovosti, pracovnej a mimopracovnej úrazovosti a iných). Vykonáva laboratórne vyšetrovania a posudzovania biologických a iných dôkazových materiálov. Orgánom činným v trestnom konaní a iným štátnym orgánom poskytuje odborné podklady na objasňovanie a prevenciu kriminality, čím prispieva k dodržiavaniu zákonitosti a stability právneho poriadku štátu. V rámci znaleckej činnosti sa zaoberá aj vyšetrovaním a posudzovaním zdravotného stavu osôb. Právnickým a fyzickým osobám poskytuje odborné stanoviská ku konaniam najmä pred štátnym orgánom.

Súdne lekárstvo v praxi aplikuje výsledky vlastnej odbornej a vedeckej činnosti pri súčasnom využívaní poznatkov a metód všetkých medicínskych ale aj iných nemedicínskych odborov.

1.2. Charakteristika starostlivosti v odbore

Odbor súdne lekárstvo vo svojej činnosti plní tieto úlohy:

Vykonáva pitvy v zmysle zákona č.581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č.581/2004 Z. z.“), výhradne však pri všetkých náhlych a neočakávaných úmrtiach mimo zdravotníckych zariadení, ak prehliadkou mŕtveho nebolo možné príčinu smrti spoľahlivo určiť, v zdravotníckych zariadeniach v prípadoch „mors in tabula“ a pri neočakávaných úmrtiach počas diagnostických a liečebných postupov. Vykonáva pitvy pri všetkých násilných úmrtiach, pri stavoch po násilí a v prípadoch podozrenia na účinok násilia, v prípadoch samovrážd. Vykonáva pitvy ak bola príčinou smrti choroba z povolania, priemyselná otrava alebo úraz pri výkone práce, alebo ak je podozrenie, že smrť je v príčinnej súvislosti z nesprávneho postupu pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti alebo pri výkone liečiteľských činností a v prípadoch úmrtia mimo územia SR, ak má byť mŕtve telo pochované na území SR.

Vykonáva pitvy pre orgány činné v trestnom konaní podľa ustanovení zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení zákona č.650/2005 Z.z. a vyžiadané pitvy oprávnených právnických a fyzických osôb.

Prostredníctvom Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ďalej len „úrad“) vykonáva konziliárnu a konzultačnú činnosť pre lekárov, osobitne pre lekárov poverených úradom na výkon prehliadok mŕtvych tel.

Na základe výsledkov pitiev a laboratórných vyšetrení poskytuje odborné podklady na hodnotenie predlekárskej a lekárskej prvej pomoci, ambulantnej a ústavnej zdravotnej starostlivosti v štátnych aj neštátnych zdravotníckych zariadeniach vo forme podrobných pitevných správ.

Pitevnú makroskopickú diagnostiku doplnia mikroskopickými vyšetreniami (histologickými, histochemickými, histoenzymatickými), toxikologicko- chemickými, serohematologickými, mikrobiologickými a ďalšími laboratórnymi vyšetreniami.

Poznatky získané z pitiev a ďalších vyšetrení, ako aj iné dôležité tanatologické zistenia využíva na vlastný vedecký rozvoj a metódou klinicko- súdnolekárskych konferencií a seminárov v súčinnosti s úradom za účelom rozvoja medicíny. Neodkladne oznamuje úradu zistené chyby a omyly v prevencii, diagnostike a liečbe pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Vykonáva antropologické vyšetrenia a identifikáciu kostrových zvyškov a iných ľudských ostatkov pre orgány činné v trestnom konaní, pre orgány štátnej správy a orgány, na ktoré prešli úlohy štátu. Vykonáva pitvy a príslušné tanatologické vyšetrenia u exhumovaných mŕtvol.

Vykonáva vyšetrenie a hodnotenie diagnostických a liečebných postupov u živých pacientov osobitne pri podozrení z ich pochybenia, zvyčajne v spolupráci s príslušným medicínskym odborom. Pre orgány činné v trestnom konaní sa osobnou účasťou špecialistov z odboru súdne lekárstvo podieľa na znaleckom výkone prehliadky miesta činu.

V spolupráci s príslušnými orgánmi štátnej správy, Policajným zborom Slovenskej republiky a Armádou Slovenskej republiky aktívne organizuje a zabezpečuje súdno-lekárske výkony v prípade hromadných úmrtí charakteru katastrof z akejkoľvek príčiny.

Pre potreby orgánov štátnej správy a orgánov, na ktoré prešli úlohy štátu alebo orgánov činných v trestnom konaní vykonáva prehliadky živých osôb (prípady identifikácie osôb, pri podozrení zo zneužívania omamných a psychotropných látok, pri sebapoškodzovaní, pri hodnotení úrazov a ich následkov pri vyhľadávaní a hodnotení stôp násillia na tele pri trestných činoch proti životu a zdraviu a iných násilných skutkoch a pod.).

Odporúča svojich špecialistov do komisií úradu. Komisiám poskytuje podklady pre odborné a objektívne medicínsko-právne posúdenie vecí.

Pre orgány činné v trestnom konaní, orgány zdravotníctva a justície alebo iné právnické alebo fyzické osoby vykonáva súdno-lekársku znaleckú činnosť na podklade pitiev, laboratórných vyšetrení biologických a iných materiálov a dôkazových prostriedkov, vyšetrení zdravotného stavu živých jedincov, aj na základe spisového materiálu. Osobnou účasťou znalcov z odboru súdne lekárstvo priamo pôsobí v prípravnom konaní aj pri prejednávaní pred súdom.

Vykonáva toxikologické vyšetrenia biologických materiálov z mŕtvych tiel a zo živých osôb s osobitným dôrazom na detekciu drog, liečiv a iných forenzne významných látok. Vyšetruje a identifikuje stopy biologického materiálu metódami serohematológie, DNA a forenznej genetiky

Vyšetruje krv a iné biologické materiály na stanovenie koncentrácie etanolu dvoma na sebe nezávislými laboratórnymi metódami a vykonáva prepočty na ustálenie koncentrácie etanolu. So štátnymi orgánmi a organizáciami spolupracuje v boji proti alkoholizmu a iným toxikomániám a pôsobí v prevencii trestných činov, podmienených požitím alkoholu či iných psychotropných látok.

Sieť pracovísk, ich členenie a výkon činnosti

Základnou organizačnou jednotkou odboru je pracovisko súdneho lekárstva úradu, ktoré sa zriaďuje spravidla na úrovni vyššieho územného celku v súlade s potrebami rozvoja a kontroly úrovne poskytovania zdravotnej starostlivosti v danom regióne. Náplňou práce pracoviska súdneho lekárstva je najmä vykonávanie pitiev pre danú spádovú oblasť, histologické, histochemické, chemicko- toxikologické vyšetrenia včítane etanolu a drog, röntgenologické a serohematologické vyšetrenia z mŕtvolných a iných biologických materiálov, dokumentačné a administratívne úkony.

Toxikologické analýzy sa vykonávajú na úsekoch toxikológie pracovísk súdneho lekárstva úradu pre potreby štátnych orgánov a ostatných právnických a fyzických osôb. Referenčné toxikologické laboratórium úradu vykonáva súčasne špecifické analýzy a konzultačnú činnosť. Sieť úsekov toxikológie na pracoviskách súdneho lekárstva určuje úrad.

Znaleckú činnosť zabezpečujú znalci zapísaní v zozname znalcov Ministerstva spravodlivosti SR ako fyzické osoby a právnické osoby.

Súdnolekárska odborná prax sa vykonáva v súlade s platnými právnymi predpismi.

Pracovníci odboru

Na pracoviskách pôsobia zdravotnícky pracovníci nasledovných kategórií:

Lekár

Laborant

Asistent

Iný zdravotnícky pracovník

1.3. Vzťah odboru k ostatným medicínskym odborom- spolupráca

Podľa medicínskej indikácie a potreby spolupracuje s odborníkmi z odboru patologická anatómia a s odborníkmi všetkých medicínskych odborov, iných prírodných a technických vied alebo právnych vied.

1.4. Odborne- metodické vedenie starostlivosti v odbore

Odbor súdne lekárstvo metodicky a odborne riadi hlavný odborník MZ SR pre súdne lekárstvo (ďalej len „hlavný odborník“) v súčinnosti s predsedom úradu a Ministerstvom zdravotníctva SR. Navrhuje krajských odborníkov, ktorí metodicky a odborne riadia odbor v príslušnom samosprávnom kraji. Krajskí odborníci tvoria poradný zbor hlavného odborníka.

Hlavného odborníka do funkcie ustanovuje a odvoláva minister zdravotníctva. Návrh na menovanie hlavného odborníka predkladá ministrovi zdravotníctva súdnolekárska spoločnosť. Hlavný odborník za svoju činnosť zodpovedá ministrovi zdravotníctva. Spolupracuje s úradom, s odbornou súdnolekárskou spoločnosťou, s odbornými komisiami pre odbor súdne lekárstvo, stavovskými a profesijnými organizáciami. Pre potreby pregraduálneho a ďalšieho vzdelávania v odbore súdne lekárstvo spolupracuje s lekáorskými fakultami a SZU.

Hlavný odborník predkladá Ministerstvu zdravotníctva SR, Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, lekáorským fakultám návrhy na zriadenie nových pracovísk súdneho lekárstva, posudzuje a odporúča návrhy organizačných zmien pracovísk súdneho lekárstva, akreditáciu pracovísk prípadne iných útvarov alebo odborných komisií celoštátneho významu. Hlavný odborník v súčinnosti s úradom a odbornou spoločnosťou vypracúva podklady pre koncepčné zmeny v odbore alebo iné významné legislatívne zmeny vyplývajúce z aktuálnych spoločenských potrieb.

Znalecká činnosť znalcov (fyzických osôb a právnických osôb) sa vykonáva v zmysle platných právnych predpisov Ministerstva spravodlivosti SR.

1.5. Povinné hlásenia a spracovanie štatistických dát

Na základe výsledkov pítiev a laboratórných vyšetrení súdne lekárstvo poskytuje podklady na štatistické hodnotenie úmrtnosti, úrazovosti a chorobnosti, drogových a iných ovplyvnení v SR a EÚ. Poskytuje povinné hlásenia vo všetkých prípadoch chorôb a poškodení zdravia, ktoré podliehajú povinnému hláseniu podľa príslušnej legislatívy. V spolupráci s príslušnými inštitúciami (Štatistický úrad Slovenskej republiky, Národné centrum zdravotníckych informácií a pod.) sa spolupodieľa na vytváraní moderných elektronických systémov hlásenia a spracovania štatistických dát ako všeobecne tak u vybraných ochorení a poškodení zdravia.

1.6. Dispenzarizácia

V súčinnosti s klinickými medicínskymi odbormi sa podieľa na vypracúvaní dispenzarizačných kritérií.

2. Rozvoj starostlivosti v odbore

2.1. Trendy vývoja starostlivosti v odbore v nasledujúcich 5-10 rokoch

V stredno a dlhodobom výhľade je potrebné doplniť a stabilizovať sieť pracovísk súdneho lekárstva, doplniť a stabilizovať personálne obsadenie pracovísk a ústavov. Je nevyhnutné plniť hlavné úlohy odboru metódou nepretržitého monitorovania a neposlednom rade dosiahnuť definovanie súdneho lekárstva ako samostatného špecializačného odboru.

2.2. Systém kontroly kvality poskytovania zdravotnej starostlivosti v odbore

Dobudovať a aplikovať systém štandardizácie výkonov, certifikovať laboratórne metódy a akreditovať laboratória a pracoviská v zmysle medzinárodných noriem zabezpečenia kvality. V súčinnosti s úradom kontrolovať odbornosť výkonu prehliadky mŕtvych, pravidelne doškoľovať lekárov vo výkone obhliadok mŕtvych v teréne a v správnosti indikácie pítiev.

2.3. Hlavné problémy starostlivosti v odbore, riešenie problémov

Vyplyva z bodov 2.1., 2.2. Nie je dopracovaný systém prehliadok mŕtvych v teréne včítane konzultačných činností. V súčasnosti s úradom vypracovať spôsob odbornej kontroly výkonu prehliadkovej činnosti lekárov.

2.4. Medzinárodná spolupráca

Rozvíjať spoluprácu v rámci Európskej únie (ďalej len „EÚ“) a mimo EÚ, dosiahnuť riadne členstvo v ECLM (European Council of Legal Medicine). Vytvoriť Slovenskú divíziu Medzinárodnej akadémie súdneho lekárstva (SDIALM). Monitoring úmrtí v súvislosti s drogami v rámci EÚ.

3. Vzdelávanie pracovníkov v odbore

Špecializačné štúdium, certifikačná príprava, sústavné vzdelávanie

Ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov v poskytovaní zdravotnej starostlivosti v súdnom lekárstve na výkon špecializovaných pracovných činností a výkon certifikovaných pracovných činností sa uskutočňuje v akreditovaných špecializačných študijných programoch a v certifikačných študijných programoch podľa osobitného predpisu¹⁾ pre jednotlivé kategórie podieľajúce sa na starostlivosti. Sústavné vzdelávanie sa uskutočňuje podľa osobitného predpisu.²⁾

Vedecko-výskumná činnosť v súdnom lekárstve

Vedecko-výskumná činnosť v súdnom lekárstve je popri základnom výskume v rámci odboru orientovaná aj interdisciplinárne smerom k iným medicínskym vedným odborom (patologickej anatómii, úrazovej chirurgii, chirurgii, anesteziológii a intenzívnej medicíne, resuscitácii, klinickej biochémií, klinickej farmakológii, pracovného lekárstva, psychiatrii, sexuológii a ďalším), iným prírodným a technickým vedám (antropológii, entomológii, genetike, biofyzike, biomechanike, súdnemu inžinierstvu a ďalším), alebo k právnym vedám (kriminológii, kriminalistike, penológii a ďalším). Vedecko- výskumná činnosť sa riadi príslušnou legislatívou.

4. Záverečné ustanovenie

Zrušuje sa koncepcia odboru súdneho lekárstva z 2. septembra 1997 č. 4340/1997/Si uverejnená v čiastke 12–13/1997 Vestníka Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky.

5. Nadobudnutie účinnosti

Táto koncepcia nadobúda účinnosť dňa 1. júla 2006.

Rudolf Z a j a c, v.r.
minister

¹⁾ Nariadenie vlády SR č. 322/2006 Z. z. o spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, systave špecializačných odborov a systave certifikovaných pracovných činností.

²⁾ Vyhláška MZ SR č. 366/2005 Z. z. o kritériách a spôsobe hodnotenia sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov v znení neskorších predpisov.